

*pohybovať sa od kruhu *jazdiť v bicykli
 *pohybovať sa na kruh

Toto zdanlivo jednoduché pravidlo pre desubstantívne slovesá generuje celú škálu rôznorodých parafráz, vďaka svojej dynamickej interakcii s ostatnými subsystémami. Postupuje tak, že v intencnom rámci hyperonyma vyhľadá pád, ktorý je špecifický tým, že si vyžaduje sémantickú črtu substantíva, od ktorého je hyponymné sloveso odvodené. Tento algoritmus, pravda, zďaleka nepracuje bezúhonne. Napríklad ku slovesu **pohybovať sa* pripojil všetky miestne pády, hoci iba prvé tri sú prijateľné.

Kontrastívny príklad 4

vinár/stolár/organista/chemik

Pri konfigurácii:

víno	(mat)	qualia(víno,pit')	
vinár	(osoba)	qualia(víno,dorobiť)	
		qualia(organ,hrat'3)	
stôl	([kon.artef])	qualia(X,robiť) :- sema(X,artef).	
stolár (osoba)		hyperon(chemik,vedec)	
		synekdocha(stôl,nábytok)	
organ	(íns)		
organista	(osoba)	robiť	(20)
		dorábal'	(20)
chémia	(abs)		
chemik	(osoba)	piť	(500)
hrat'3	(251)	zaoberať sa	(153)

DVAL((sub,osoba,_,Sf,K1),(sub,Sc,K2),L)
 :- (Sf = ník;Sf = čik;Sf = ik;Sf = ca;Sf = ár;Sf = ec;Sf = ér;Sf = ista),
 (qualia(K2,K3);K3 = 'zaoberať sa'),!
 (synekdocha(K2,K4);K4 = K2),!
 (hyperon(K1,K5);K5 = osoba),
 koreň(K3,_,sl,I),
 VAL(I,_,_živ,SP1),subj_pád(SP1),
 VAL(I,_,_Se,SP2),obj_pád(SP2).

$$L = \begin{bmatrix} K5 \\ SP1: K3 \\ SP2: K4 \end{bmatrix}$$

Dostávame:

organista	vinár
osoba, čo hrá na organe	osoba, čo pije víno
	osoba, čo dorába víno
stolár	chemik
osoba, čo robí nábytok	vedec, čo sa zaoberá chémiou

Toto derivatologické pravidlo využíva štruktúru tzv. qualií. Podľa návrhu Pustejovského (1991) priradujeme substantívam systém sloviess, činností, v ktorých typicky participujú. Takýchto typických činností môže existovať viac, alebo aj žiadna. Napr. *ihla + šiť*, *knihá + čítať*, *písať*, *človek + 0*. Pri analýze desubstantív sa qualiá vynikajúco uplatnia, pretože vzťah medzi fundujúcim slovom a sufixom nepoukazuje na hocikáku, ale práve na typickú činnosť.

Pri slove *stôl* konotačný slovník žiadne qualiá neposkytuje, ale nahradí ho všeobecné pravidlo, ktoré hovorí, že artefakty sú vždy objektom slovesa *robiť*.

Chémia nevyhovuje ani tomuto pravidlu a tak DVAL supluje centrálné sloveso najvšeobecnejším možným: *zaoberať sa*.

Po rekonštrukcii centrálného slovesa sa snaží interpretovať osobu ako subjekt deja a fundujúci koreň ako jeho objekt, resp. okolnosť.

Pravidlo berie ďalej do úvahy, či fundujúci koreň nefunguje ako synekdocha. *Stolár*, *zámočník* sa nezoberajú iba stolmi a zámkami lebo *stôl*, *záмок* sú iba synekdochami drevených a železiarskych výrobkov.

Nakoniec DVAL vráti ako výsledok celú štruktúru - kus sémantickej siete. V našom príklade sú to tieto:

$\begin{bmatrix} \text{osoba} \\ \text{AGS:hrat'} \\ \text{INS:organ} \end{bmatrix}$	$\begin{bmatrix} \text{osoba} \\ \text{AGS:pit'} \\ \text{PAC:vino} \end{bmatrix}$	$\begin{bmatrix} \text{osoba} \\ \text{AGS:dorobiť} \\ \text{REZ:vino} \end{bmatrix}$
$\begin{bmatrix} \text{osoba} \\ \text{AGS:robiť} \\ \text{REZ:nábytok} \end{bmatrix}$	$\begin{bmatrix} \text{vedec} \\ \text{AGS:zaoberať sa} \\ \text{PAC:chémia} \end{bmatrix}$	

Literatúra

- ALTMANN, G. - KÖHLER, R.: Synergetické aspekty jazykovedy. Jazykovedný časopis, 42, 1991, 1, s. 3-15.
 APRESIAN, J. D.: Leksičeskaja semantika. Sinonimičeskije sredstva jazyka. Moskva, Nauka 1974. 368 s.
 BRODOWSKA - HONOWSKA, M.: Zarys klasyfikacji polskich derywatów. Wrocław, Ossolineum 1967. 100 s.
 BUZÁSSYOVÁ, K.: Sémantická štruktúra deverbatív. Bratislava, Veda 1974. 236 s.
 DOKULIL, M.: Tvoření slov v češtině 1. Teorie odvozování slov. Praha, Nakladatelství ČSAV 1962. 264 s.